

رابطه بین باورهای شناختی و نگرش به رفتارهای کمک طلبی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

دکتر اکبر رضایی^۱

لیلا پاشایی^۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه باورهای معرفت شناختی و نگرش به رفتارهای کمک طلبی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بود. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان دختر متوسطه شهر تبریز در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ تشکیل می دادند. به همین منظور، تعداد ۳۸۲ دانش آموز از طریق روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. پرسشنامه های باورهای معرفت شناختی (شومر، ۱۹۹۰) و رفتارهای کمک طلبی (قدم پور و سرمد، ۱۳۸۲) توسط این دانش آموزان تکمیل شدند. در این پژوهش همچنین میانگین نمرات نهایی به عنوان متغیر وابسته مورد استفاده قرار گرفت و تحلیل رگرسیون چند گانه و همبستگی پیرسون برای تحلیل داده ها اجرا شد. نتایج نشان داد که:

- ۱- پیشرفت تحصیلی با باورهای معرفت شناختی دانش ساده/ قطعی، یادگیری سریع/ ثابت و اجتناب از کمک طلبی همبستگی منفی و معنی دار ولی با پذیرش کمک طلبی همبستگی مثبت و معنی دار دارد.
- ۲- پذیرش کمک طلبی با باور معرفت شناختی یادگیری سریع/ ثابت و اجتناب از کمک طلبی همبستگی منفی و معنی دار ولی با دانش ساده/ قطعی همبستگی مثبت معنی دار دارد.

۱- استادیار دانشگاه پیام نور مرکز تبریز

۲- دانش آموخته دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

۳- باور معرفت شناختی یادگیری سریع / ثابت بهترین پیش بین پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بود و دانش ساده / قطعی و پذیرش کمک طلبی در اولویت بعدی قرار داشتند.

کلید واژه‌ها: باورهای معرفت شناختی، رفتارهای کمک طلبی، پیشرفت تحصیلی

مقدمه

عوامل متعددی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان نقش دارند. در سال های اخیر نقش باورهای افراد درباره‌ی ماهیت دانش و دانستن (باورهای معرفت شناختی) مورد توجه صاحب نظران قرار گرفته است. باورهای معرفت شناختی^۱ - یعنی باورهای شخص درباره‌ی ماهیت دانش (هافر^۲ پینتریچ^۳، ۱۹۹۷؛ کاردش^۴ و چولز^۵، ۱۹۹۶) از ابعاد مختلف تشکیل شده است و این ابعاد نسبتاً مستقل از یکدیگرند. دو بعد از ابعاد باورهای معرفت شناختی که به صورت تجربی مورد تایید قرار گرفته است عبارتند از: دانش ساده / قطعی و یادگیری سریع / ثابت (رضایی، ۱۳۸۸). باورهای درباره‌ی دانش ممکن است بر تصورات شخص از فرایندهای تحصیلی و فعالیت های ضروری برای تکمیل تکالیف تاثیر بگذارد. به عبارت دیگر، باورها ممکن است رفتار تحصیلی را شکل بدهند. برخی از مطالعات نشان داده اند که باورهای معرفت شناختی بعنوان پیش بین های عملکرد تحصیلی عمل می کنند. برای مثال، شومر^۶ (۱۹۹۰) نشان داد که باور در یادگیری سریع (باورهایی که یادگیری در مدت زمان کوتاهی اتفاق می افتد) نتیجه گیریهای ساده سازی شده، عملکرد ضعیف و اعتماد بیش از اندازه را پیش بینی می کند. باور در دانش قطعی (باوری که دانش قطعی و غیر قابل تغییر است) نتایج مطلق نادرست در تکالیف کامل کردنی را پیش بینی می کند. از اینرو می توان گفت که باورهای معرفت شناختی می توانند بر انگیزش یادگیرندگان تاثیر داشته باشند. دوئک^۷

1- Epistemological beliefs

2- Hofer

3- Pintrich

4- Kardash

5- Scholes

6- Schommer

7- Dweek

و لگت^۱ (۱۹۸۸) گزارش کرده‌اند که اگر دانش‌آموزان بر این باور باشند که توانایی یادگیری آن‌ها قابل تغییر است تکالیف مشکل را بعنوان تکالیفی در نظر می‌گیرند که بایستی با آن‌ها درگیر شوند، بنابراین سعی می‌کنند تا علاوه بر اتخاذ راهبردهای یادگیری مناسب، در فعالیت حل مسئله برخورد بهتری از خود نشان دهند. دانش‌آموزان با استفاده از مهارت‌های یادگیری خود نظم داده شده می‌توانند موقعیتها را به نحوی ترتیب دهند که به یادگیری و عملکرد تحصیلی بهتری نائل شوند از جمله راهبردهای یادگیری مؤثر و مناسب، کمک‌طلبی یا جستجوی کمک از دیگران است. غالباً دانش‌آموزان با موقعیتهایی مواجه می‌شوند که در آن موقعیتها نمی‌توانند خواسته‌های خود را برآورده کنند و برای انجام تکالیف خود به کمک دیگران نیاز دارند. در چنین موقعیتهایی دانش‌آموز باید از نیاز خود به کمک آگاه باشد (فرا شناخت) تصمیم به جستجوی کمک بگیرد (انگیزش) و راهبردهایی را برای استفاده از کمک دیگران به کار گیرد (ریان^۲ و پینتریچ، ۱۹۹۷).

رفتار کمک‌طلبی در ادبیات پژوهشی تحت دو عنوان اجتناب از کمک‌طلبی^۳ و پذیرش کمک‌طلبی^۴ مورد بررسی قرار گرفته است. اجتناب از کمک‌طلبی به رفتاری اشاره می‌کند که در آن دانش‌آموز نیازمند به کمک، از کمک گرفتن خودداری می‌کند. برعکس، پذیرش کمک‌طلبی به رفتاری اشاره می‌کند که در آن دانش‌آموز اشاره‌ها (سرنخ‌ها) و توضیحاتی را در مورد راه حل مسئله درخواست می‌کند و این امر موجب می‌شود دانش‌آموز مسائل را بهتر حل کند (ریان و پینتریچ، ۱۹۹۷).

ایمز^۵ و آرچر^۶ (۱۹۸۸) در پژوهش‌هایی پی بردند که دانش‌آموزان با جهت‌گیری تبحری تمایل بیشتری به استفاده از فعالیتهای خود نظم‌دهی از قبیل استفاده از راهبردهای شناختی، برنامه‌ریزی، نظارت و کمک‌طلبی دارند. افراد در موقعیت جهت‌گیری هدفی معطوف به تکلیف نسبت به جهت‌گیری معطوف به خود کمک

-
- 1- Legget
 - 2- Ryan
 - 3- Avoidance of help-seeking
 - 4- Adaptive help-seeking
 - 5- Ames
 - 6- Archer

بیشتری را جستجو کرده و کمکی که بزرگسال تقاضا می‌کند کمتر به خاطر فعالیتهای معطوف به خود است. نتایج پژوهش ریان و پینتریچ (۱۹۹۷) اهمیت ارتباط مؤلفه‌های شناختی، انگیزشی و اجتماعی دانش‌آموزان در رفتار کمک‌طلبی را نشان می‌دهند.

تاناکا^۱ و همکاران (۲۰۰۱) ارتباط بین اهداف پیشرفت و گرایشها نسبت به کمک‌طلبی را بررسی کرده و نشان دادند که آن اهداف مهارتی مفید و سودمند بودند که با پذیرش کمک‌طلبی رابطه مثبت و با اجتناب از کمک‌طلبی رابطه منفی داشتند.

کارابنیک^۲ (۲۰۰۲) در پژوهشی میزان جستجوی کمک دانش‌آموزان و منظور آنها از کمک گرفتن و اهداف کمک گرفتن، منابع کمک‌کننده مورد ترجیح، انگیزه‌های مرتبط با کلاس و استفاده از راهبردهای یادگیری را ارزیابی کرده و نشان دادند که دو گروه دانش‌آموز در این ارتباط می‌توان تقسیم‌بندی کرد: (۱) دانش‌آموزان سازگار با کمک‌طلبی که دارای پیشرفت تحصیلی و گرایشهای مهارتی بالاتر بودند. (۲) دانش‌آموزان اجتناب‌کننده از کمک‌طلبی که گرایشهای مهارتی و عملکرد ضعیف‌تری داشته، مضطرب‌تر بوده و پیشرفت تحصیلی پائین‌تری داشتند.

بارتلوم^۳ و استاهل^۴ (۲۰۰۵) تأثیر استفاده از تسهیلات کمکی در محیطهای آموزشی متقابل (ILES) بر پایه کامپیوتر را بررسی کرده و نشان دادند که مجموعه‌ای وسیع از عوامل احتمالی وابسته به یادگیرنده نظیر دانش قبلی، جهت‌گیری انگیزش، علاقه، توانایی ارزیابی خود، و باورهای معرفت‌شناختی با رفتارهای کمک‌طلبی و عملکرد رابطه مثبت و معنی‌دار دارند.

کیت‌سانتاس^۵ و چوو^۶ (۲۰۰۵) تفاوت چگونگی عادت کمک‌گرفتن دانشجویان را در محیطهای یادگیری متفاوت از لحاظ ساختاری مورد پژوهش قرار دادند و پی‌بردند که دانشجویانی که دار دوره‌هایی با یک جزء کامپیوتر آنلاین شرکت کرده بودند موارد زیادی از عادت کمک‌گرفتن از خود نشان می‌دهند بخصوص از معلم‌ها و نیز

-
- 1- Tanaka
 - 2- Karabenik
 - 3- Bartholome
 - 4- Stahl
 - 5- Kitsantas
 - 6- Chow

در کمک گرفتن احساس خطر کمتری می‌کنند تا دانشجویانی که در محیط‌های یادگیری سنتی شرکت کرده بودند. همچنین دانشجویان گزارش کردند که ترجیح می‌دهند از ابزار الکترونیکی برای کمک گرفتن استفاده کنند چون فکر می‌کنند این ابزار مؤثرتر هستند.

حجازی و پاکدامن (۱۳۷۹) تأثیر اهداف پیشرفت و سطح توانایی بر رفتار و نگرش کمک‌طلبی تحصیلی را مورد پژوهش قرار داده و دریافته‌اند که دانش‌آموزان در شرایط تکلیف درگیر بیشتر اقدام به کمک‌طلبی نموده و هدف از آن را بهبود یادگیری و رسیدن به موفقیت بیان می‌کنند در مقابل، در شرایط خود درگیر دانش‌آموزان کمتر به جستجوی کمک پرداخته و هدف از اقدام به کمک‌طلبی را دشواری تکلیف بیان می‌دارند همچنین سطح توانایی دانش‌آموزان بر ماهیت کمک‌طلبی تأثیر می‌گذارد اما بر میزان کمک‌طلبی تأثیر معنی‌داری ندارد و دانش‌آموزانی که بیشتر به جستجوی کمک اقدام می‌کنند در انجام مسایل بعدی به صورت انفرادی و مستقل به موفقیت بیشتری نایل می‌شوند.

قدم‌پور و سرمد (۱۳۸۲) نقش باورهای انگیزشی در رفتار کمک‌طلبی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را بررسی کرده و به نتایج زیر دست یافتند. (۱) بهترین متغیرهای پیش‌بینی‌کننده‌ی پذیرش کمک‌طلبی عبارتند از: اهداف تکلیف‌مدار و ادراک لیاقت اجتماعی، (۲) بهترین متغیر پیش‌بینی‌کننده‌ی اجتناب از کمک‌طلبی اهداف بیرونی است. (۳) رفتار کمک‌طلبی (پذیرش و اجتناب از کمک‌طلبی) پیش‌بینی‌کننده‌ی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. به طور کلی نتایج پژوهش حاکی از اهمیت توجه به مؤلفه‌های انگیزش-اجتماعی در رفتار کمک‌طلبی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان داشت.

پاکدامن، فرزاد، سرمد، خانزاده (۱۳۸۵) کمک‌طلبی دانش‌آموزان در جریان حل مسئله‌ی ریاضی را تحقیق کرده و به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزان دارای توانایی بالا از راهبردهای کارآمدتر کمک‌طلبی استفاده می‌کنند. و نیز دانش‌آموزان در شرایط تبخّری در مقایسه با شرایط عملکردی بیشتر اقدام به کمک‌طلبی می‌نمایند.

با وجود اهمیت راهبرد کمک‌طلبی در فرآیند یادگیری تحقیقات نشان می‌دهند که بسیاری از نوجوانان زمانی که نیازمند کمک هستند جستجوی کمک نمی‌کنند (ریان و پینتریچ، ۱۹۹۷). اگر نوجوانان توانایی فراشناختی برای آگاهی از نیازمندی خود به کمک دارند پس چرا بسیاری از آنها تصمیم به جستجوی کمک نمی‌گیرند. این تناقض آشکار اهمیت توجه به عوامل مؤثر در رفتار کمک‌طلبی دانش‌آموزان را در کلاس درس برجسته می‌سازد. پژوهش حاضر با توجه به اهمیت رفتار کمک‌طلبی در دستیابی به اهداف آموزشی، باورهای معرفت‌شناختی را بعنوان عامل مؤثر در فرآیند یادگیری مورد بررسی قرار می‌دهد. در صورت مشخص شدن چگونگی رابطه‌ی بین این عوامل می‌توان با ایجاد تغییرات در باورهای دانش‌آموزان و رفتارهای کمک‌طلبی آنها پیشرفت تحصیلی‌شان را بهبود بخشید. با توجه به مطالب فوق و اهمیت مسئله پیشرفت تحصیلی، هدف پژوهش حاضر این است که مشخص کند آیا بین باورهای معرفت‌شناختی و رفتارهای کمک‌طلبی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد؟ و از بین مؤلفه‌های باورهای معرفت‌شناختی (دانش ساده/ قطعی، یادگیری سریع/ ثابت) و نگرش به رفتارهای کمک‌طلبی (پذیرش و اجتناب از کمک‌طلبی) کدامیک سهم بیشتری در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارند؟

روش تحقیق

جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه: جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانش‌آموزان دختر سال سوم دوره متوسطه تبریز در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ تشکیل می‌دادند. از این جامعه تعداد ۳۸۲ نفر (۸۷ نفر از رشته علوم انسانی و ۱۴۲ نفر از رشته علوم ریاضی و ۱۵۳ نفر از رشته علوم تجربی) برای گروه نمونه انتخاب شدند. برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای به شیوه تصادفی استفاده شد. بدین صورت که از میان نواحی پنج‌گانه تبریز نواحی ۳ و ۵ به صورت تصادفی انتخاب و سپس سه مدرسه از ناحیه ۵ و دو مدرسه از ناحیه ۳ بطور تصادفی انتخاب شدند در مرحله بعدی از هر مدرسه چند کلاس به عنوان نمونه‌ی آماری مورد نظر انتخاب شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات

در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات از ابزارهای زیر استفاده شد:
(۱) پرسشنامه باورهای معرفت شناسی، و (۲) پرسشنامه رفتار کمک طلبی.

پرسشنامه معرفت شناختی: در این پژوهش پرسشنامه‌ی معرفت شناختی^۱ EQ (شومر، ۱۹۹۰) برای سنجش باورهای معرفت شناختی دانش آموزان استفاده شد. در این پرسشنامه از پاسخ دهندگان خواسته می شود تا عقاید خودشان درباره ی هر سؤال یا ماده را بر روی یک مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرتی از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۷) مشخص کنند. تحلیل عاملی پرسشنامه‌ی معرفت شناختی شومر در پژوهش رضایی (۱۳۸۸) دو عامل را در این پرسشنامه نشان داد. این دو عامل بر اساس محتوای سؤال های تحت پوشش «دانش ساده/قطعی» و «یادگیری سریع/ثابت» نامگذاری شده‌اند. نمره بالا در عامل اول یعنی «دانش ساده/قطعی» به این معنی است که فرد موضوعات و یافته های علمی را واقعیت های مجزا از هم، مطلق، عینی و بدون ابهام که امکان خطا و اشتباه در آن وجود ندارد در نظر می گیرد. در حالیکه نمرات کم اشاره به این دارد که دانش مجسم، به هم پیوسته، پیچیده، غیرقطعی و همیشه در حال کامل شدن است. نمره بالا در عامل «یادگیری سریع/ثابت» حاکی از این است که فرد توانایی یادگیری را امری ذاتی و غیر قابل تغییر در نظر می گیرد و اعتقاد دارد که یادگیری به صورت سریع اتفاق می افتد و بایستی از درگیری و فعالیت مداوم خودداری کرد. در حالی که نمرات پایین اشاره به باورهایی دارد که یادگیری یک فرآیند تدریجی و مستلزم تلاش و صرف زمان می باشد. در این پژوهش نمرات بالا در هر یک از مقیاس ها حاکی از باورهای خام آزمودنی ها می باشد.

روایی و پایایی پرسشنامه‌ی باورهای معرفت شناختی: پنگ^۲ و فیتز جerald^۳ (۲۰۰۶) بیان کرده اند که روایی محتوایی پرسشنامه معرفت شناختی توسط صاحب نظران حوزه روانشناسی تربیتی و روایی پیش بین آن نیز در بافت های متعدد یادگیری به

1- Epistemology Questionnaire(EQ)

2- Peng

3- Fitzgerald

تأیید رسیده است. رضایی (۱۳۸۸) برای بررسی روایی پرسشنامه از تحلیل عاملی و همچنین پایایی کل پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده کرده است. وی ضریب آلفا برای کل پرسشنامه را برابر ۰/۶۷ و برای عامل «دانش ساده/قطعی» و «یادگیری سریع/ثابت» به ترتیب برابر ۰/۶۸ و ۰/۶۵ گزارش کرده است. دوئل^۱ و شومر - آیکینز^۲ (۲۰۰۱) ضریب پایایی ۰/۷۴ را با استفاده از روش بازآزمایی و ضرایب پایایی آلفای کرونباخ برای هر یک از مولفه های پرسشنامه را در دامنه ای از ۰/۶۳ تا ۰/۸۵، شومر و همکاران (۱۹۹۷) بین ۰/۶۳ تا ۰/۸۵، و شومر - آیکینز و همکاران (۲۰۰۳) آن را در دامنه ای از ۰/۵۸ تا ۰/۷۳ گزارش کرده اند. پژوهش های انجام شده در ایران، ضرایب پایایی برای زیرمقیاس های پرسشنامه معرفت شناختی را در دامنه ۰/۵۴ تا ۰/۶۷ (سپهری و لطیفیان، ۱۳۸۶) و ۰/۵۲ تا ۰/۶۳ (مرزوقی، فولاد چنگ و شمشیری، ۲۰۰۸) گزارش کرده اند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای باورهای معرفت شناختی دانش ساده/قطعی برابر ۰/۷۰ و برای یادگیری سریع/ثابت برابر ۰/۶۴ به دست آمد.

پرسشنامه رفتار کمک طلبی: در این پژوهش نگرش به رفتار کمک طلبی به دو مقوله ی پذیرش و اجتناب از کمک طلبی طبقه بندی شده است. برای سنجش این مؤلفه ها از پرسشنامه رفتار کمک طلبی تهیه شده توسط قدم پور و سرمد (۱۳۸۲) استفاده شد که شامل ۱۴ سؤال (۷ سؤال پذیرش کمک طلبی و ۷ سؤال اجتناب از کمک طلبی) می باشد. سؤالات آن بطور تصادفی در این پرسشنامه گنجانده شده است برای نمره گذاری گویه ها (سؤال ها) از مقیاس ۵ درجه لیکرتی از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) استفاده شده است.

روایی و پایایی پرسشنامه رفتار کمک طلبی: قدم پور و سرمد (۱۳۸۲) برای بررسی روایی پرسشنامه رفتار کمک طلبی از روش های تحلیل عاملی به روش تحلیل مؤلفه های اصلی استفاده کرده اند. به این ترتیب که بر اساس داده های بدست آمده از

1- Duell

2- Schommer-Aikins

پاسخ تمام آزمودنی‌ها به پرسشنامه، تحلیل عاملی با چرخش واریماکس^۱ و ابلیمین^۲ استفاده کرده و براساس این روش سؤال‌های شماره ۳، ۴، ۶، ۷ و ۱۱ بدلیل بار عاملی پایین، کم بودن تعداد سؤالات عاملها (حداکثر ۲ ماده) یا بدلیل اینکه در چند عامل دارای بار عاملی بالایی بودند حذف شده پس از حذف سؤالات فوق مجدداً تحلیل عاملی با چرخش واریماکس و چرخش ابلیمین روی داده‌ها انجام شده و براساس هر دو چرخش واریماکس و ابلیمین برای ۱۰ سوال پرسشنامه رفتار کمک‌طلبی ۲ عامل به دست آمده و ساختار عاملی چرخش واریماکس و ابلیمین یکسان بوده، نامگذاری عامل‌ها با توجه به محتوای سؤالات صورت گرفته است. در پژوهش قدم‌پور و سرمد (۱۳۸۲) همچنین برای بررسی پایایی پرسشنامه رفتار کمک‌طلبی از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضرایب آلفای بدست آمده برای هر یک از مولفه‌ها ۰/۶۸ می‌باشد که حاکی از پایایی نسبتاً بالا برای این مولفه‌های فرعی است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرانباخ برای مقیاس نگرش به رفتار پذیرش کمک طلبی برابر ۰/۷۴ و برای اجتناب از کمک طلبی برابر ۰/۷۲ به دست آمد.

روش اجرا

به منظور گردآوری داده‌های تحقیق ابتدا چارچوب نمونه‌گیری و مدارس موردنظر مشخص شدند سپس با مراجعه به مدارس مشخص شده و کسب اجازه از مسئولین مدارس آزمودنی‌های موردنظر تحقیق بطور تصادفی از کلیه‌ی کلاس‌های سوم متوسطه از رشته‌های مختلف (علوم تجربی - علوم ریاضی - علوم انسانی) انتخاب شدند و پرسشنامه‌های تحقیق در اختیار آنها قرار داده شد. با توزیع پرسشنامه‌ها در مدارس مشخص شده در بین دانش‌آموزان، بطور متوسط زمان لازم برای تکمیل هر پرسشنامه ۳۵-۴۵ دقیقه در نظر گرفته شد. قبل از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط آزمودنی‌ها اطمینان کافی به آنها داده شد که این سؤالات باورها و نگرش‌های آنها را در مورد دانش، یادگیری و تحصیل علم جويا می‌شود و سؤالات پاسخ درست یا غلط ندارد و هرکس

1- Varimax

2- Oblimin

باید نظر خود را اعلام کند پاسخ‌های صادقانه آنها پژوهشگر را در پیشبرد هر چه مطلوب‌تر این پژوهش یاری می‌کند و تکمیل این پرسشنامه‌ها هیچ تأثیری در نتیجه امتحانات و نمرات آنها نخواهد داشت. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۱۶ تحلیل شدند.

یافته‌ها

برای بررسی رابطه بین باورهای معرفت‌شناختی و پذیرش و اجتناب از کمک‌طلبی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از آزمون همبستگی پیرسون استفاده گردید. خلاصه نتایج این آزمون در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱- ماتریس ضرایب همبستگی بین باورهای معرفت‌شناختی، رفتارهای کمک‌طلبی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

۵	۴	۳	۲	۱	
				۱	۱- دانش ساده/ قطعی
			۱	-۰/۰۴	۲- یادگیری سریع/ ثابت
		۱	۰/۳۲**	-۰/۰۸	۳- اجتناب از کمک‌طلبی
	۱	-۰/۴۹**	-۰/۲۴**	۰/۱۱*	۴- پذیرش کمک‌طلبی
۱	۰/۱۵**	-۰/۱۰*	-۰/۱۷**	-۰/۱۶**	۵- پیشرفت تحصیلی

$p < 0/01$ ** و $p < 0/05$ * (آزمون دو دامنه)

همانطور که جدول ۱ مشاهده می‌شود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با متغیرهای دانش ساده/ قطعی، و یادگیری سریع/ ثابت و نیز اجتناب از کمک‌طلبی همبستگی منفی و معنی‌داری ولی با پذیرش کمک‌طلبی همبستگی مثبت و معنی‌دار دارد. پذیرش کمک‌طلبی با متغیرهای یادگیری سریع/ ثابت و اجتناب از کمک‌طلبی همبستگی منفی و معنی‌داری دارد، همچنین پذیرش کمک‌طلبی با متغیر دانش ساده/ قطعی همبستگی مثبت و معنی‌دار دارد. اجتناب از کمک‌طلبی با متغیر توانایی یادگیری سریع/ ثابت همبستگی مثبت و معنی‌دار دارد.

برای تعیین سهم هر یک از متغیرهای باورهای معرفت‌شناختی (دانش ساده/ قطعی و یادگیری سریع/ ثابت) و رفتار کمک‌طلبی (پذیرش کمک‌طلبی و اجتناب از کمک‌طلبی) در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد و با استفاده از روش گام به گام در این پژوهش مدل معنی‌داری بدست آمد. که این نتایج در جدول ۲، ۳ و ۴ نشان داده شده است.

جدول ۲ خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام برای پیش بین پیشرفت تحصیلی

مدل	R	مجذور R	مجذور R تعدیل شده	برآورد خطای استاندارد	آماره‌های تغییر			
					مجذور R تغییر	F تغییر	df ₁	df ₂
۱	۰/۱۷۴a	۰/۰۳۰	۰/۰۲۸	۲/۵۸۹۳۲	۰/۰۳۰	۱۰/۷۹۰	۱	۳۴۵
۲	۰/۲۳۶b	۰/۵۵	۰/۰۵۰	۲/۵۵۹۲۱	۰/۰۲۵	۹/۱۶۵	۱	۳۴۴
۳	۰/۲۷۰c	۰/۰۷۳	۰/۰۶۵	۲/۵۳۹۵۳	۰/۰۱۷	۶/۳۵۲	۱	۳۴۳

a. پیش‌بین‌ها: (ثابت)، یادگیری سریع/ ثابت

b. پیش‌بین‌ها: (ثابت)، یادگیری سریع / ثابت، دانش ساده/ قطعی

c. پیش‌بین‌ها: (ثابت)، یادگیری سریع/ ثابت، دانش ساده/ قطعی، و پذیرش کمک‌طلبی متغیر وابسته: معدل (پیشرفت تحصیلی)

همانطور که جدول ۲ نشان می‌دهد بین متغیرهای یادگیری سریع/ ثابت، دانش ساده/ قطعی، و پذیرش کمک‌طلبی با پیشرفت تحصیلی $R=0/27$ بدست آمده که اگر این ضریب به توان ۲ برسد برابر $0/073$ می‌شود و نشان می‌دهد با توجه به R^2 تعدیل شده حدود ۷/۳ درصد واریانس مربوط به پیشرفت تحصیلی مربوط به متغیرهای یادگیری سریع/ ثابت، دانش ساده/ قطعی و پذیرش کمک‌طلبی به صورت توأم می‌باشد.

جدول ۳ خلاصه نتایج تجزیه مجموع مجذورات در تحلیل رگرسیون چندگانه (ANOVA) برای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

سطح معنی داری	F	MS	df	SS	مدل
۰/۰۰۱a	۱۰/۷۹۰	۷۲/۳۴۲	۱	۷۲/۳۴۲	رگرسیون
		۶/۷۰۵	۳۴۵	۲۳۱۳/۰۸۰	باقی مانده
			۳۴۶	۲۳۸۵/۴۲۲	کل
۰/۰۰۰۱b	۱۰/۱۰۵	۶۶/۱۸۵	۲	۱۳۲/۳۶۹	رگرسیون
		۶/۵۵۰	۳۴۴	۲۲۵۳/۰۵۲	باقی مانده
			۳۴۶	۲۳۸۵/۴۲۲	کل
۰/۰۰۰۱c	۸/۹۵۹	۵۷/۷۷۸	۳	۱۷۳/۳۳۴	رگرسیون
		۶/۴۴۹	۳۴۳	۲۲۱۲/۰۸۸	باقی مانده
			۳۴۶	۲۳۸۵/۴۲۲	کل

a. پیش بین ها: (ثابت)، یادگیری سریع / ثابت

b. پیش بین ها: (ثابت)، یادگیری سریع / ثابت، دانش ساده / قطعی

c. پیش بین ها: (ثابت)، یادگیری سریع / ثابت، دانش ساده / قطعی، و پذیرش کمک طلبی متغیر وابسته: معدل (پیشرفت تحصیلی)

جدول ۴ خلاصه نتایج ضرایب استاندارد شده رگرسیون برای متغیرهای معنادار در پیش بینی پیشرفت تحصیلی

سطح معنی داری	t	ضرایب استاندارد نشده		مدل
		ضرایب استاندارد شده	خطای استاندارد	
۰/۰۰۰۱	۲۹/۷۲۹		۰/۴۸۴	(ثابت)
۰/۰۰۱	-۳/۲۸۵	-۰/۱۷۴	۰/۰۳۲	یادگیری سریع / ثابت
۰/۰۰۰۱	۱۶/۰۴۵		۱/۰۷۹	(ثابت)
۰/۰۰۱	-۳/۳۳۶	-۰/۱۷۵	۰/۰۳۲	یادگیری سریع / ثابت
۰/۰۰۳	-۳/۰۲۷	-۰/۱۵۹	۰/۰۲۱	دانش ساده / قطعی
۰/۰۰۰۱	۹/۵۵۷		۱/۵۲۵	(ثابت)
۰/۰۰۸	-۲/۶۶۰	-۰/۱۴۲	۰/۰۳۲	یادگیری سریع / ثابت
۰/۰۰۱	-۳/۳۲۱	-۰/۱۷۴	۰/۰۲۱	دانش ساده / قطعی
۰/۰۱۲	۲/۵۲۰	۰/۱۳۶	۰/۰۶۴	پذیرش کمک طلبی

نتایج نشان می دهد که در گام نخست متغیر یادگیری سریع / ثابت و در گام دوم متغیر دانش ساده / قطعی و در گام سوم متغیر پذیرش کمک طلبی وارد معادله شدند و متغیر اجتناب از کمک طلبی از معادله حذف شد. ضریب رگرسیون استاندارد شده بتا برای متغیر معنی دار پذیرش کمک طلبی ($\beta = 0/136$) در جدول مثبت بوده و حاکی از وجود رابطه مثبت بین بالایی نمرات پذیرش کمک طلبی با پیشرفت تحصیلی می باشد. از طرف دیگر در این تحلیل رگرسیون متغیرهای دانش ساده / قطعی، یادگیری سریع / ثابت بترتیب ($\beta = -0/174$ و $\beta = -0/142$) در جدول دارای بتای منفی هستند.

بحث و نتیجه گیری

هدف از این پژوهش بررسی رابطه بین باورهای معرفت شناختی و رفتارهای کمک طلبی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بود. با استفاده از رگرسیون چندگانه در گام نخست متغیر یادگیری سریع / ثابت وارد معادله شده و در گام دوم رگرسیون متغیر دانش ساده / قطعی وارد معادله شد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان داد که بتا برای متغیر دانش ساده / قطعی معنی دار است یعنی متغیر دانش ساده / قطعی بیشترین واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی را پیش بینی میکند و افزودن متغیر یادگیری سریع / ثابت قدرت پیش بینی را به طور معنی داری بالا می برد، از طرفی پیشرفت تحصیلی با متغیرهای دانش ساده / قطعی، یادگیری سریع / ثابت رابطه منفی و معنی دار دارد و این نشان می دهد که بالایی نمرات دانش آموزان در متغیرهای دانش ساده / قطعی، یادگیری سریع / ثابت با پیشرفت تحصیلی آنها رابطه معکوس دارند طوری که اگر دانش آموزان معتقد باشند که موضوعات و یافته های علمی واقعیت هایی مجزا از هم، مطلق، عینی و بدون ابهام که امکان خطا و اشتباه در آنها وجود ندارد پیشرفت تحصیلی آنها کمتر خواهد بود ولی اگر دانش آموزان دانش را منسجم، غیر قطعی، بهم پیوسته، پیچیده که همیشه در حال تکمیل شدن است، بدانند پیشرفت تحصیلی بالایی خواهند داشت. نیز اگر دانش آموزان توانایی یادگیری را امری ذاتی و غیر قابل تغییر در نظر گرفته و معتقد باشند که یادگیری به صورت سریع اتفاق می افتد

و بایستی از درگیری و فعالیت مداوم خودداری کرد، پیشرفت تحصیلی کمتری خواهند داشت ولی اگر دانش‌آموزان یادگیری را یک فرآیند تدریجی که مستلزم تلاش و صرف زمان است بدانند در این صورت پیشرفت تحصیلی‌شان بالاتر خواهد بود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش شومر (۱۹۹۳) که نشان داده هرچه باورهای معرفت‌شناختی دانش‌آموزان پیچیده‌تر باشد یعنی آنها دانش را منسجم و غیرقطعی و یادگیری را تدریجی و در گرو تلاش و فعالیت بدانند پیشرفت تحصیلی بالاتری دارند، همخوانی دارد. این یافته‌ها همچنین با نتایج پژوهش‌های طلایی (۱۳۷۹) و محمودی اصل (۱۳۸۱) نیز که رابطه‌ی منفی بین قطعی بودن دانش و توانایی ذاتی در یادگیری با پیشرفت تحصیلی بدست آورده بودند هماهنگ است ولی با این یافته‌های طلایی (۱۳۷۹) که رابطه بین سریع بودن یادگیری و پیشرفت تحصیلی را مثبت بدست آورده بود همسو نیست و همچنین با نتایج کار آقابالازاده (۱۳۸۵) که هیچ رابطه‌ای بین پیشرفت تحصیلی و باورهای معرفت‌شناختی بدست نیآورده بود همخوانی ندارد.

نتایج رگرسیون تعیین پیش‌بینی‌کننده معتبر از رفتارهای کمک‌طلبی برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نشان داد که در گام سوم متغیر پذیرش کمک‌طلبی وارد معادله شده و متغیر اجتناب از کمک‌طلبی از معادله حذف شده بود. معنی‌داری ضریب رگرسیون نشان می‌دهد که متغیر پذیرش کمک‌طلبی بطور معنی‌داری پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. مثبت بودن بتا برای متغیر معنی‌دار پذیرش کمک‌طلبی حاکی از وجود رابطه‌ی مثبت میان پذیرش کمک‌طلبی با پیشرفت تحصیلی است، یعنی هرچه دانش‌آموزان در هنگام رویارویی با مشکلات تحصیلی و یادگیری به جستجوی کمک از معلم و همکلاسی‌ها و ... پردازند، پیشرفت تحصیلی بالاتری خواهند داشت. این یافته با نتایج تاناکا و همکاران (۲۰۰۱) که رابطه مثبت پذیرش کمک‌طلبی با پیشرفت تحصیلی و اهداف مهارتی را بدست آورده بودند همسویی دارد و نیز یافته اخیر پژوهش حاضر با یافته کارابنیک (۲۰۰۲) در نشان دادن رابطه مثبت پذیرش کمک‌طلبی و پیشرفت تحصیلی همخوانی دارد. همچنین این نتایج با یافته حجازی و پاکدامن (۱۳۷۹) که نشان دادند دانش‌آموزانی که بیشتر به جستجوی کمک اقدام می‌کنند در انجام مسایل بعدی به صورت انفرادی و مستقل به موفقیت

بیشتری نائل می‌شوند، هماهنگ می‌باشد. علاوه بر یافته‌های تحلیل‌های رگرسیون نتایج حاصل از ماتریس ضریب همبستگی بین باورهای معرفت‌شناختی، رفتارهای کمک‌طلبی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نشان داد که اجتناب از کمک‌طلبی با متغیر یادگیری سریع / ثابت همبستگی مثبت و معنی‌داری دارد یعنی نمرات بالای دانش‌آموزان در متغیر یادگیری سریع / ثابت با اجتناب از کمک‌طلبی رابطه مستقیم دارد طوریکه هرچه دانش‌آموزان توانایی یادگیری را امری ذاتی و غیر قابل تغییر تلقی کنند و باور به سریع روی دادن یادگیری بدون نیاز به فعالیت داشته باشند رفتار اجتناب از کمک‌طلبی بیشتری از خود نشان می‌دهند. عبارت دیگر بهنگام مواجهه با مشکلات یادگیری و درسی درصدد رفع آنها از طریق جستجوی کمک بر نمی‌آیند.

کاربردهای آموزشی

- ۱- با توجه به اینکه مؤلفه دانش ساده / قطعی و یادگیری سریع / ثابت از باورهای معرفت‌شناختی با ورود در گام‌های اول و دوم به عنوان پیش‌بین معتبر برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مطرح شدند. بنابراین، میتوان با برگزاری جلسات توجیهی یا نشان دادن فیلم‌های آموزشی و... باورهای دانش‌آموزان را اصلاح و تغییر داد تا به این باور برسند که دانش منسجم، غیرقطعی و بهم پیوسته، پیچیده و پیوسته در حال تکمیل شدن است در اینصورت ممکن است فعالیت‌های یادگیری‌شان تغییر کرده و عملکرد تحصیلی‌شان بهبود یابد.
- ۲- با توجه به تأثیر مثبت متغیر پذیرش رفتارهای کمک‌طلبی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان آنها را به جستجوی کمک از معلم، همکلاسی‌ها، گرفتن سرنخ، ... هنگام مواجهه با مشکلات یادگیری تشویق کرده و اثرات مثبت این فعالیتها را بطور مشروح بیان نمود تا پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان افزایش یابد.
- ۳- محیط آموزشی را طوری آماده کنیم تا دانش‌آموزان با احساس آرامش، براحتی در بحث‌های کلاسی شرکت کنند و اشکالات درسی خود را با کمک گرفتن از دیگران رفع کنند.

پیشنهادات پژوهشی

- ۱- با توجه به اینکه پژوهش حاضر رابطه‌ی بین باورهای معرفت‌شناختی و رفتارهای کمک‌طلبی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر سال سوم متوسطه تبریز را مورد بررسی قرار داد. از اینرو برای افزایش قابلیت تعمیم نتایج پژوهش‌های مشابهی در جامعه پسران و یا پایه‌های مختلف دوره متوسطه یا مقاطع مختلف تحصیلی انجام گیرند.
- ۲- از ابزارهای کیفی دیگر جهت سنجش باورهای معرفت‌شناختی و رفتارهای کمک‌طلبی دانش‌آموزان در پژوهش‌های بعدی استفاده شود.

منابع

- آقا بالازاده، س.، (۱۳۸۵). بررسی نقش باورهای معرفت‌شناختی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سال اول متوسطه دیرستان امامت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
- پاکدامن، م.، فرزاد، و.، سرمد و خان زاده. (۱۳۸۵). کمک‌طلبی دانش‌آموزان در جریان حل مسئله ریاضی: تأثیر رجحان‌های هدفی و شرایط هدفی، فصلنامه روانشناسی، ۸، ۳، ۶۳-۳۳.
- حجازی، ا.، و پاکدامن، م. (۱۳۷۹). تأثیرات اهداف پیشرفت و سطح توانایی بر رفتار و نگرش کمک‌طلبی تحصیلی، مجله روانشناسی، ۵، ۲، ۱۱۷-۹۹.
- رضایی، ا.، (۱۳۸۸). بررسی اعتبار و روایی پرسشنامه باورهای معرفت‌شناختی، گزارش پژوهشی، دانشگاه پیام‌نور تبریز، استان آذربایجان شرقی.
- سپهری، ص.، و لطیفیان، م. (۱۳۸۶). تأثیر باورهای شناخت‌شناسی بر هدف‌های پیشرفت تحصیلی در دانشجویان. مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، ۴، ۳۹۲-۳۸۵.
- طلایی، خ.، (۱۳۷۹). بررسی رابطه باورهای معرفت‌شناختی، خودگردانی در یادگیری و پیشرفت تحصیلی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت - معلم تهران.

قدم‌پور، ع.، و سرمد، ز.، (۱۳۸۲). نقش باورهای انگیزشی در رفتار کمک‌طلبی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، **مجله روانشناسی**، ۷، ۲، ۱۱۲-۱۲۶.

محمودی اصل، م. (۱۳۸۱). بررسی رابطه باورهای معرفت‌شناختی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سال دوم متوسطه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.

Ames, C., & Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. **Journal of Educational Psychology**, 80, 260-267.

Bartholome, T. and stahl, E., 2005, wath matters in help- seeking? A study of help effectiveness and learner – related factors, **Journal of computer in Human Behavior**, 22, 113-129.

Duell, O. K., & Schommer-Aikins, M. (2001). Measures of people's beliefs about knowledge and learning. **Educational Psychology Review**, 13, 419-449.

Dweck, C., & Leggett, E. (1988). A social cognitive approach to motivation and personality. **Psychological Review**, 95, 256-273.

Hofer, B. K., and pintrich, P. R. (1997). The development of epistemological theories: Beliefs about knowledge and their relation learning, **Review of Educational Research**, 67, 88-140.

Karabenick, S. A., (2002). Seeking help in large college classes: A person –centered approach, **Journal Contemporary Educational Psychology**, 28, 37-58.

Kardash, C. M., & Scholes, R. J. (1996). Effects of preexisting beliefs, epistemological beliefs, and need for cognition on interpretation of controversial issues. **Journal of Educational Psychology**, 88(2), 260-271.

Kitsantas, A., & chow, A., (2005). college students' perceived threat preference for seeking help in traditional, distributed, and distance learning environments, **Journal of Computers & Educational**, 48, 383-395.

Marzooghi, R., Fouladchang, M., & Shamsiri, B. (2008). Gender and level differences in epistemological beliefs of Iranian undergraduates' students. **Journal of Applied Sciences**, 8, 4698- 4701.

- Peng, H., & Fitzgerald, G. E., (2006). Relationships between teacher education students epistemological belief and their learning out comes in a Case-based hepermedia learning environment, **Journal of technology and teacher Educational, 4**, 255-281.
- Ryan, A. M., & Pintrich, P. R., (1997). Should I ask for help? The role of motivation and attitudes in adolescents ' help- seeking in math class, **Journal of Educational Psychology, 89**, 2, 329-341.
- Schommer, M. (1990). Effects of beliefs about the nature of knowledge on comprehension. **Journal of Educational Psychology, 82**, 498-504.
- Schommer, M., (1993). Epistemological development and academic performance among secondary students, **Journal of Educational Psychology, 85(3)**, 406- 411.
- Schommer, M., Calvert, C. & Bajas, A. (1997). The development of epistemological beliefs among secondary students: A longitudinal study. **Journal of Educational Psychology, 89**, 37-40.
- Schommer-Aikins, M., Duell, O. K., & Barker, S. (2003). Epistemological beliefs across domains using Biglans classification of academic disciplines. **Research in Higher Education, 44**, 347-366.
- Tanaka, A., Murakami, Y., okuno, T., & Yamauchi, H., (2001). Achievement goals, attitudes toward help seeking, and help-seeking behavior in the classroom. **Journal Learning and Individual Differences, 13**, 23-35.

**Relationship between epistemological beliefs
and attitude to help-seeking behaviors
with academic achievement**

Akbar Rezaei (Ph.D.)

Leila Pashaei (M.A.)

Abstract

The purpose of the present study was to investigate the relationship between epistemological beliefs and attitude to help-seeking behaviors with academic achievement. The statistical population of this research consists of all female high school students of Tabriz city in the educational years 2008- 2009. For this 382 students were selected as statistical samples through the random multi-stage cluster sampling method. The Questionnaires of epistemological beliefs (schommer, 1990) and help-seeking behaviors (gadampour and sarmad, 2003) were completed by these students. In this research, cumulative point's average was used as dependent variable and the multiple regression analysis and Pierson correlation was carried out to analyze data. The results showed that:

(1) Academic achievement has a negative and significant correlation with simple/absolute knowledge and fast/fixed learning epistemological beliefs and Avoidance of help-seeking, but it has a positive and meaningful correlation with Adaptive help-seeking.

(2) Adaptive help-seeking has a negative and significant correlation with simple/absolute knowledge epistemological belief and Avoidance of help-seeking, but it has a positive and meaningful correlation with simple/absolute knowledge.

(3) Fast/fixed learning epistemological belief were the best predictor of student academic achievement, and simple/absolute knowledge and Adaptive help-seeking ranked thereafter.

Keywords: epistemological beliefs, help-seeking behaviors, academic achievement.